

OM BARKKANOTER I SVERIGE.

Om jag påstod ovanstående i t ex massmedia skulle jag förmodligen bli utskrattad. Man skulle se mig som förföljd av indianboksfantasier! Likafullt finns det i Sverige t o m ett i sin helhet bevarat fynd av en barkkanot. Ännu märkligare är att det inte består ens av näver, som verkar mera näraliggande, utan av almbark. Jag syftar på Byslättsfyndet från Västergötland (Älvsborgs län). Vi har tidigare behandlat detta i Meddelanden, nr 3/79 s 30, nr 3/81 s 2. Denna båt har ansetts så ointressant av forskare att den sedan fyndet gjordes på 1930-talet inte ens rubbats som sin bädd av lera, där den hittades. Bådden har förvarats till en del oåtkomlig för allmänheten i Göteborg. Red. ifrågasatte t o m om det verkligen var en båt av bark, dock mest för att rikta uppmärksamheten mot det intressanta fyndet. Dessutom hade många motsägelsefulla påståenden cirkulerat bland museifolk och forskare om vad båten egentligen bestod av. Sedan Ole Crumlin Pedersen tagit tag i saken har det nu äntligen fastställts att det rör sig om en barkkanot. Tyvärr har båten konserverats och kemikalierna som använts har sannolikt gjort det omöjligt att datera den med C-14. Enligt Wenner som gjort den geologiska analysen bör båten dock vara förhistorisk, före 1000-talet e Kr.

En barkkanot är av naturen sydd. Det kan ju vara av visst intresse att det enda tänkbara fallet sydda båtar i Sydsandinavien i medeltid lokaliseras till Västergötland, den s k tagbändan (Medd 1/81 s 4). Det kan finnas ett samband mellan Byslättkanoten och denna, osagt i vilken form. Men vittnesbördet om barkkanoter i Sverige går in i vår egen tid!

Som Seth Jansson, Skellefteå, meddelat i korthet (i Meddelanden 4/79 s 5) har en ännu levande meddelare sett en barkkanot i en skogssjö i norra Västerbotten. Gustav Lundstedt i Häptjärnliden, Malå (mot Adak), hade t o m provsuttit båtresterna som liten, omkring 1915, medan föräldrarna var sysselsatta med bärgning av fräken-som användes till keatursföda- vid den lilla tjärnen Häptjärn. Nävern var fastsydd vid ett ribbskelett och i skarvarna satt renhår och tjära som drev. Jag tackar Annika Sander, Seth Jansson och Olavi Korhonen för de preliminära uppgifterna om denna båt. Självfallet pågår febrila ansträngningar för att lokalisera resterna av båten i dag.

Men det finns flera vittnen. Om ett sådant berättar Albert Eskeröd i sin viktiga uppsats på engelska, "Early Nordic Arctic Boats," i *Arctica*, Uppsala 1956 (s 71f). En meddelare från Åsele i södra Västerbotten, född 1889, hade 1928 beskrivit en sådan båt funnen i Svartbergssjön (södra Åsele) år 1890. Båten var c 3 m lång, c 1,2 m bred och c 30 cm djup, hade använts för fiske och kunde ta 3 man. Stävarna och de tre spanten var av gran och huden av 3-4 lager av näver lagd med yttersidorna mot varandra och sydda med gran-, tall- och björkrötter.

Ett tvärträ i vardera stäven användes vid uppdragning.

Nävern var sydd till stävarna och spanten med c 1 cm tjocka rottågor, som lindats runt träet. Någon reling av trä är inte nämnd, men båten måste nästan ha haft en sådan, resonerar Eskeröd, efterom årtullar var sydda till sudkanten.

Ett slags köl utgjordes av en träbalk som var sydd till huden. Förbindningen till stävarna är oklar. Dock berättas att framstävnen lutade framåt medan akterstämnen var nästan upprätt.

Meddelaren ansåg själv, att denna typ av båt var den äldsta, sedan kom stockbåten och sist den sydda plankbåten. Alla båtarna skulle enbart ha gjorts av samer. Påståendet anses av Eskeröd tvivelaktigt, han pekar t o m på en möjlig kontakt mellan Nordamerika(näverkanoterna) och Lappland. Det finns däremot ingen som helst anledning att betvivla vittnesmålets sanningshalt. Kanske t o m rester av båten finns kvar?

Eskeröd påpekar dessutom att det finns ännu ett belägg, om än diffust. I en sägen från Åsele lappmark berättas om en kamp mellan samer och nybyggare på Kultsjön i Vilhelmina. Här skall nybyggarna med sin plankbyggda båt ha rammat en lapsk näverbåt.

Den samiska bakgrunden till de här båtarna, inklusive de sydda plankbåtarna verkar klar. Vad beträffar nävern finns både anledning att erinra sig de extremt tunna plankorna i de sydda båtarna och den samiska traditionen om sydda skinnbåtar, av Kristoffer Sjulsson i Vapstens sameby (Västerbotten) kallade "skårneväntse." Om sydda båtar se vidare Medd nr 4/80. Lika väl som nordamerikanerna (se gärna Bass Sjöfartens historia baserad på undervattensarkeologi s 281f) har vi ett stort marinarkeologiskt fält i våra innerfarleder, älvar/sjöar, uppe i gångstigslandet nummer ett, Lappland. Åtminstone ett fall från Luleälven visar dessutom att hela båtlasten från lappmarkshandeln här liksom där hamnat på älvbottnarna.

CW(Ö-vik).

NYTT OM ÄSKEKÄRRSKEPPET.

Den dendrokronologiska undersökningen av ett 20-tal olika trädelar från fartyget visar att virket, bl a genom reparationer, kommit från flera olika håll, bl a från Götaälvdalen, där fartyget påträffades, Nordtyskland, Sydjylland och England. Ett stycke hade förmodligen kommit ännu längre söderifrån.

Att döma av årsringsstudierna har skeppet byggts 955-960 e Kr, vilket är drygt 100 år senare än vad som tidigare antagits. Då är inte heller Äskeskärrsfartyget det äldsta seglande fartyg som påträffats i Norden, t o m som handelsfartyg får det konkurrens.